การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด โดยพุทธสันติวิธี*

The Management Development for Wat Sarod Meditation Center through Buddhist Peaceful Means

วาสนา โชติชะวารานนท์
Wasana Chotichawaranont
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Corresponding Author's Email: wasana.chot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ ความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี 2) เพื่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี 3) เพื่อนำเสนอผลลัพธ์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี การดำเนินการวิจัยในรูปแบบอริยสัจโมเดล การดำเนินงานวิจัยตามบันได 9 ขั้น เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ชุมชน ผู้มาปฏิบัติธรรมอาสาสมัคร จำนวน 12 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และสถานปฏิบัติธรรมต้นแบบ จำนวน 11 ท่าน พระสงฆ์ในพื้นที่ 6 รูป รวม 27 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด ตั้งอยู่ในพื้นที่สงบปลอดภัย เจ้าอาวาสและพระสงฆ์เป็นผู้นำ มีทรัพยากรเอื้อต่อการปฏิบัติ และได้รับการยอมรับจากชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการไม่เป็นระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนน้อย และการสื่อสารยังไม่ครอบคลุม ด้านความต้องการจำเป็น ต้องการระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ต้องการการพัฒนาหลักสูตรปฏิบัติธรรมที่หลากหลายและมีมาตรฐาน ครอบคลุมทุกช่วงวัย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมได้แก่ ทฤษฎีคุณภาพ นำวงจร Plan–Do–Check–Act มาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สัปปายะ 7 2) แนวทางพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การพัฒนาเน้นสัปปายะ 7 ด้าน ได้แก่ สถานที่ ชุมชน คำสอน บุคคล อาหาร สิ่งแวดล้อม และอิริยาบถ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการภาวนา ความร่วมมือทางสังคม และกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมได้รับการยกระดับเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ธรรมะอย่างยั่งยืน 3) ผลลัพธ์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธีการนำ PDCA ผสานกับหลักสัปปายะ 7 ก่อให้เกิดระบบบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง มีแผนยุทธศาสตร์ชัดเจน สิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัย ชุมชนร่วมมืออย่างเข้มแข็ง บุคลากรมีความมั่นใจ กิจกรรมหลากหลายเหมาะสมทุกวัย ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ชุมชนสงบสุข และได้องค์ความรู้ใหม่คือ "โมเดลการจัดการพลวัต" ที่สามารถเป็นต้นแบบเชิงบูรณาการต่อไป

*Received September 6, 2025; Revised December 3, 2025; Accepted December 19, 2025

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม; พุทธสันติวิธี; หลักสัปปายะ 7; โมเดลการจัดการพลวัต

Abstract

This research article has three main objectives: 1) to examine and analyze the context, existing conditions, problems, causes, impacts, needs, and relevant theoretical concepts related to the development of a management system for Wat Sarod meditation center using Buddhist peaceful means; 2) to develop a management system for the meditation center based on Buddhist peaceful means; and 3) to present the outcomes of this development. The research was conducted using the *Ariyasacca* Model and followed a nine-step research process. Data were collected through in-depth interviews and participant observation with key informants, including community members, meditation practitioners, and volunteers (12 participants), Buddhist experts and representatives from model meditation centers (11 participants), and six monks in the area, totaling 27 informants. The data were analyzed using descriptive analysis.

The findings indicate that: 1) the current condition of Wat Sarod meditation center is characterized by a peaceful and secure environment, with the abbot and monks serving as leaders. The center has adequate resources to support practice and is well accepted by the community. However, there are limitations, including a lack of systematic management, limited community participation, and insufficient communication. In terms of needs, the center requires a clear, transparent, and accountable management system, as well as the development of diverse and standardized meditation curricula that can serve all age groups. Relevant concepts for developing the management system include quality management theory, particularly the application of the Plan–Do–Check–Act (PDCA) cycle for continuous improvement of activities and curricula, along with Buddhist principles such as *Sappāya* (seven supportive conditions). 2) Guidelines for developing the management system emphasize the integration of *Sappāya* (seven supportive conditions), namely place, community, teachings, personnel, food, environment, and postures/activities. These elements are designed to create an atmosphere conducive to meditation practice, strengthen social collaboration, and provide activities suitable for all age groups. As a result, the meditation center can be elevated into a sustainable hub for the dissemination of Dhamma. 3) The outcomes of developing the management system for Wat Sarod meditation center through Buddhist peaceful means demonstrate that integrating the PDCA cycle with the Seven Sappāya principles leads to a continuous and systematic management approach. This includes a clear strategic plan, a clean and safe environment, strong community collaboration, confident personnel, and diverse activities appropriate for all age groups. Consequently, meditation practitioners experience an improved quality of life, and the community becomes more peaceful. The study also contributes a new body of knowledge in the form of a “Dynamic Management Model,” which can serve as an integrative prototype for future applications.

Keywords: Meditation Center Management; Buddhist Peaceful Means; Seven Sappāya Principles; Dynamic Management Model

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน ไม่เพียงแต่ในฐานะศาสนาประจำชาติเท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิธีคิดที่หล่อหลอมสังคมไทยให้ดำเนินไปบนหลักคุณธรรม ความเมตตา และสันติสุข (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 1999) วัดจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจ แต่ยังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนและสังคมทั้งในมิติด้านจิตใจ ปัญญา และสังคม (Swearer, 2010) โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน วัดจำนวนมากได้จัดตั้ง “สำนักปฏิบัติธรรม” เพื่อเป็นพื้นที่ฝึกอบรมการภาวนาและเผยแผ่วิถีการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนสติและปัญญา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสงบสุขในระดับบุคคลและสังคม

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมหลายแห่งยังคงเผชิญกับข้อจำกัด ทั้งด้านโครงสร้างการจัดการ ขาดระบบที่ชัดเจน ขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรม ตลอดจนการขาดการบูรณาการระหว่างคณะสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้สำนักปฏิบัติธรรมจำนวนมากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นศูนย์กลางพัฒนาสติ ปัญญา และสันติสุขได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทสังคมเมืองที่เผชิญปัญหาซับซ้อน เช่น ความเครียด ความรุนแรงทางครอบครัว ปัญหายาเสพติด และความขัดแย้งทางสังคม (Phra Paisal Visalo, 2015)

วัดสารอด แขวงราษฎร์บูรณะ เขตบางปะกอก กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่มีบทบาททั้งทางศาสนาและสังคมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในเขตเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความเร่งรีบ ปัจจุบันวัดได้จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพื้นที่ฝึกสติภาวนาและพัฒนาจิตใจ แต่ยังมีอุปสรรค เช่น ขาดระบบการจัดการที่ชัดเจน มีทรัพยากรบุคคลและงบประมาณจำกัด รวมทั้งขาดการประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมเมืองได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น แนวคิด พุทธสันติวิธี (Buddhist Peaceful Means) จึงเป็นฐานสำคัญที่สามารถนำมาใช้พัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เนื่องจากเน้นการจัดการบนพื้นฐานของสติ เมตตา และปัญญา (Kabilsingh, 1998) หากสามารถนำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่ เช่น วงจร PDCA ก็จะทำให้ระบบการบริหารมีความสมดุล โปร่งใส และตรวจสอบได้ อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เกื้อกูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการทางศาสนาโดยอาศัยหลักพุทธธรรมที่สามารถขยายผลไปสู่องค์กรทางศาสนาอื่น ๆ ได้ ส่วนในเชิงปฏิบัติจะทำให้วัดสารอดมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้มีระบบที่โปร่งใส ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้จริง ทั้งยังสามารถเป็นต้นแบบให้แก่สำนักปฏิบัติธรรมแห่งอื่น ๆ ทั่วประเทศ อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพในระดับชาติอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ ความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี
2. เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอผลลัพธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิด อริยสัจ 4 เป็นกรอบการค้นหาคำตอบ ได้แก่ การกำหนดปัญหา (ทุกข์) การค้นหาสาเหตุ (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) และการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา (มรรค) โดยออกแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research Design) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการประเมินผลหลังการอบรม

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 27 รูป/คน ได้แก่ เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด แกนนำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และผู้แทนจากสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบ ใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การสังเกต การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการประเมินผลด้วยแบบสอบถามปลายเปิด โดยข้อมูลถูกตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยดำเนินตามกระบวนการบันได 9 ขั้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ การวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา และความต้องการของสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด การพัฒนาและออกแบบระบบบริหารจัดการโดยบูรณาการแนวคิดพุทธสันติวิธีกับศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ ผ่านการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่แกนนำชุมชน จำนวน 55 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผลลัพธ์และการติดตาม โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกหลังการดำเนินการ พร้อมสะท้อนผล (After Action Review: AAR) และการติดตามผลระยะสั้น 2 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) เชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบ และ (2) เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นหลังการอบรมด้วยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ ความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า บริบทเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เงียบสงบ ร่มรื่น และปลอดภัย ทำเลใกล้ชุมชนเดินทางสะดวก วัดมีศักยภาพในเชิงผู้นำ เนื่องจากเจ้าอาวาสและพระสังฆาธิการมีบทบาทเป็นต้นแบบและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน อีกทั้งยังมีทรัพยากร งบประมาณ และสถานที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น ที่พัก ห้องน้ำ และระบบจัดการเบื้องต้น นอกจากนี้ วัดยังได้รับการยอมรับจากชุมชนในฐานะศูนย์กลางศรัทธา และมีช่องทางสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยเผยแผ่กิจกรรมทางธรรมได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านปัญหาพบว่า การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบและขาดมาตรฐานที่ชัดเจน จำนวนผู้เข้าร่วมการปฏิบัติธรรมไม่สม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมของชุมชนและเยาวชนยังไม่ต่อเนื่อง การเผยแผ่ธรรมะยังจำกัดในรูปแบบดั้งเดิม และสิ่งแวดล้อมบางประการยังไม่สมบูรณ์ตามมาตรฐานของสำนักปฏิบัติธรรมสมัยใหม่

การบูรณาการหลักพุทธสันติวิธีกับการจัดการสมัยใหม่ยังไม่ชัดเจน การสื่อสารประชาสัมพันธ์แม้มีช่องทางออนไลน์แต่ยังใช้ศักยภาพไม่เต็มที่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภายนอกยังไม่เป็นระบบ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรพระสงฆ์และคณะทำงานยังไม่ทั่วถึง

ด้านความต้องการจำเป็น ต้องการระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ต้องการการพัฒนาหลักสูตรปฏิบัติธรรมที่หลากหลายและมีมาตรฐาน ครอบคลุมทุกช่วงวัย ต้องการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 ให้เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ต้องการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย บวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน/ราชการ) ต้องการการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่ธรรมะและการบริหารจัดการ ต้องการการพัฒนาผู้นำทางศาสนาและบุคลากรให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการเชิงพุทธและเชิงสมัยใหม่ควบคู่กัน

การวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยพุทธสันติวิธี ใช้ทฤษฎีคุณภาพ (PDCA): นำวงจร Plan–Do–Check–Act มาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สัปปายะ 7 บูรณาการกับทฤษฎีการจัดการ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี เป็นกระบวนการที่บูรณาการศาสตร์การจัดการสมัยใหม่เข้ากับหลักสัปปายะ 7 โดยการวิเคราะห์ SOAR จนก่อเกิดเป็นโมเดลการพัฒนาที่เป็นองค์รวม (Holistic & Dynamic Model) ส่วนในการ ขับเคลื่อนการเผยแผ่มีการใช้หลัก PDCA เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และยังสร้างระบบการขับเคลื่อน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอผลลัพธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี ผ่านการทดลองโดยใช้ การประเมินผล การคืนข้อมูล และการติดตามพัฒนาต่อยอด พบผลสำคัญดังนี้

ผลลัพธ์เชิงคุณภาพจากการนำชุดปฏิบัติการไปใช้จริง จากการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี พบว่า 1) สถานที่เกื้อกูล บรรยากาศสงบ ร่มรื่นด้วยต้นไม้ สะอาด ปลอดภัย เอื้อต่อสมาธิและการปฏิบัติธรรม 2) ชุมชนเกื้อกูล เกิดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน 3) คำสอนเกื้อกูล การถ่ายทอดธรรมะเข้าใจง่าย ทันสมัย สอดคล้องวิถีชีวิตจริง และเข้าถึงคนรุ่นใหม่ 4) บุคคลเกื้อกูล บุคลากรและวิปัสสนาจารย์พัฒนาศักยภาพ เกิดวัฒนธรรมองค์กรแห่งเมตตาและสามัคคี 5) อาหารเกื้อกูล โดยมีการจัดอาหารที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด ถูกหลักอามัย เกื้อหนุนสุขภาพและการภาวนา 6) ดินฟ้าอากาศเกื้อกูล โดยมีธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อความสงบเย็น และชุมชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติ 7) อิริยาบถเกื้อกูล โดยมีการจัดหลักสูตรและกิจกรรมเหมาะสมทุกช่วงวัย เกิดแรงบันดาลใจ และความต่อเนื่องในการปฏิบัติ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี คือ 1) ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติธรรม ได้ประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณลึกซึ้งขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งกายและใจ 2) ผลกระทบต่อต่อบุคลากร มีความมั่นใจในหลักธรรม การสอนของพระวิปัสนาจารย์ และการบริหารจัดการของทีมงานวัด โดยมีผู้นำจิตวิญญาณที่เป็นที่เคารพรักของคนในชุมชน กลายเป็นต้นแบบทางจิตวิญญาณ 3) ผลกระทบต่อต่อชุมชน สำนักปฏิบัติธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน สร้างความสงบสุข เป็นที่พึ่งของชุมชน ลดความขัดแย้ง และเสริมพลังในสังคม 4) ผลกระทบต่อต่อสิ่งแวดล้อม วัดเป็นพื้นที่สีเขียวทางจิตวิญญาณ เกิดจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติ 5) ผลกระทบต่อต่อวิชาการ เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ โมเดลการจัดการพลวัตที่บูรณาการ PDCA กับสัปปายะ 7

องค์ความรู้ใหม่

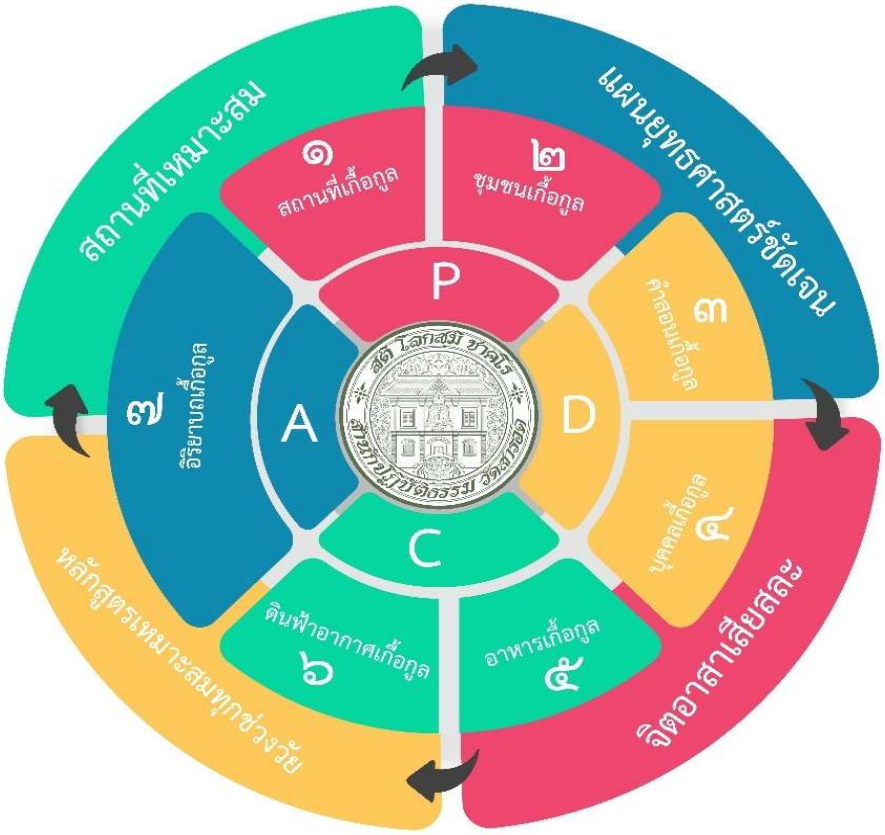

Figure 1: The New Body of Knowledge

งานวิจัย “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี” ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ สรุปได้ 4 ประการสำคัญ ดังนี้

1) สถานที่เหมาะสม การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมต้องอาศัยการออกแบบพื้นที่และสิ่งแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งในมิติความสงบ ร่มรื่น และความปลอดภัย ทำให้ได้แนวคิด “สวนธรรมชำระจิต” ที่ไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการด้านการปฏิบัติธรรม แต่ยังสร้างคุณภาพชีวิตและจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน

2) แผนยุทธศาสตร์ชัดเจน การใช้วงจร PDCA ร่วมกับหลักพุทธธรรม ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการ คือ “การจัดการเชิงพุทธแบบพลวัต” (Dynamic Buddhist Management) ซึ่งไม่เพียงมุ่งเน้นประสิทธิภาพเชิงระบบ แต่ยังเชื่อมโยงกับเป้าหมายเชิงจิตวิญญาณ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) จึงเป็นกลไกที่ทำให้การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมมีความยืดหยุ่น สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตอบสนองต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลง

3) จิตอาสาเสียสละ การจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยอาศัยการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ (ปุคคลสัปปายะ) การสื่อสารที่สร้างสรรค์ (ภัสสสัปปายะ) และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลลัพธ์คือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงพุทธ (Buddhist Organizational Culture) ที่เน้นความมีน้ำใจ เสียสละ เมตตา เอื้อเฟื้อ และการเรียนรู้ร่วมกัน มีความสามัคคี ถือเป็นพลังทางสังคมที่ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

4) หลักสูตรเหมาะสมทุกช่วงวัย การออกแบบหลักสูตรภาวนาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกวัย โดยบูรณาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เข้ากับ อิริยาปถสัปปายะ ทำให้การปฏิบัติธรรมไม่ถูกจำกัดอยู่แค่ในบริบทวัด แต่สามารถต่อยอดสู่ชีวิตประจำวัน ทั้งในครอบครัว ที่ทำงาน และสังคมวงกว้าง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอด ตั้งอยู่ในพื้นที่สงบ ปลอดภัย เจ้าอาวาสและพระสงฆ์เป็นผู้นำ มีทรัพยากรเอื้อต่อการปฏิบัติ และได้รับการยอมรับจากชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการไม่เป็นระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนน้อย และการสื่อสารยังไม่ครอบคลุม ด้านความต้องการจำเป็น ต้องการระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ต้องการการพัฒนาหลักสูตรปฏิบัติธรรมที่หลากหลายและมีมาตรฐาน ครอบคลุมทุกช่วงวัย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมได้แก่ ทฤษฎีคุณภาพนำวงจร Plan–Do–Check–Act มาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมและหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สัปปายะ 7 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yananboosiri (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีดังนี้ (1) โครงสร้างการบริหารจัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนแต่ขาดการกำกับดูแล สภาพปัญหาพบว่า ขาดความทันสมัยจากการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ (2) ด้านการบริหารจัดการ เจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์การปฏิบัติธรรม มีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ แต่มีปัญหาบางวาระการจัดการบรรยาย ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรและแนวทางการสอนตามหลักสูตรมีความชัดเจน 4 ด้าน มีผู้บริหารสงฆ์จำนวน 3 ท่านหารือวางแผนการเรียนการสอน แต่ปัญหาคือมีปัญหาการบริหารจัดการด้านบุคลากรพระวิปัสสนาจารย์ ยังไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน (3) ด้านการบริหารจัดการทั่วไป พบว่ามีความเป็นระบบ มีการวางแผนอย่างชัดเจน มีมาตรการและกิจกรรม มีบุคลากรจำนวนหนึ่งมีความสามารถ แต่มีปัญหาการบริหารจัดการด้านการจัดระบบติดตามประเมินผล (4) ด้านการบริหารจัดการด้านกายภาพ อาคารสถานที่ มีการจัดตั้งคณะทำงานดูแล มีการปรับปรุงซ่อมแซมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบสำนักปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี มีความปลอดภัยเหมาะสมในสภาพการปฏิบัติธรรม แต่ปัญหาคือ ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการบริหารจัดการ (5) ด้านการบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ พบว่า มีระบบการจัดเก็บเงินเป็นระบบดี มีการจัดทำบัญชี มีความโปร่งใส แต่ปัญหาคือ ยังขาดความเพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม (6) ด้านการบริหารจัดการด้านสังคมและชุมชน สำนักปฏิบัติธรรมมีการประสานงานกับองค์กรภายนอก มีการจัดกิจกรรมร่วมกับองค์กรภายในและภายนอกสม่ำเสมอ แต่ปัญหาคือ ยังขาดการมีส่วนร่วมในเชิงบูรณาการยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด จังหวัด มีดังนี้ จัดโครงสร้างสำนักปฏิบัติธรรมให้มีรูปแบบที่ชัดเจน ส่งเสริมศักยภาพพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมปฏิบัติธรรมพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติธรรมให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน พัฒนาระบบการบริหารจัดการงบประมาณและการบริจาคให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพิ่มศักยภาพการบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดมีลักษณะสำคัญ คือ การบูรณาการศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ เช่น Management Theory, Systems Theory, Quality Management, PDCA, Participatory Management เข้ากับ หลักพุทธธรรม ได้แก่สัปปายะ 7 จนเกิดเป็น โมเดลองค์รวม (Holistic & Dynamic Model) ที่สะท้อนความเป็นระบบและ

ความลึกซึ้งทางจิตวิญญาณ ส่งผลให้เกิด 4 มิติ และการบูรณาการ 7 สัปปายะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phra Weerasak Jayadhammo (Suwannawong) (2014). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7 (สวนโมกข์) ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดและทฤษฎีการจัดการวัดด้วยหลักสัปปายะนั้น หมายถึง การสร้างสภาพเอื้อที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นอยู่ดีและการที่จะพัฒนาตน ช่วยให้ความเจริญตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย เกื้อหนุนสิ่งสถานที่หรือบุคคลซึ่งเป็นที่สบายเหมาะสมกันเกื้อกูล โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประคับประคองรักษาสติปัญญามี 7 อย่าง คือ อาวาสที่อยู่โคจร ที่บิณฑบาตหรือแหล่งอาหารภัสสะเรื่องพูดคุยที่ส่งเสริมการปฏิบัติบุคคลผู้ที่อยู่ใกล้แล้วจิตผ่องใสสงบมั่นคง โภชนะอาหารอุตุอุณหภูมิและสภาพแวดล้อมอิริยาบถเพื่อให้องค์กรเกิดความสงบและสันติสุข และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Waewnilanon, Phramaha Weerasak Abhinandavedi and Wattanapradith (2024) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาสัปปายะสถานที่เอื้อต่อการพัฒนายุวชนโดยพุทธสันติวิธี ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาสัปปายะสถานที่เอื้อต่อการพัฒนายุวชนโดยพุทธสันติวิธี ได้แบบจำลอง สัปปายะสถานที่เอื้อต่อการพัฒนายุวชนโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย อาคารสถานที่ ที่มีรูปแบบ เป็นไปตามหลักสัปปายะ 7 ดังนี้ 1) สถานที่มีการแบ่งเขตชัดเจน วางผังแม่บท ให้เป็นไปตามธรรม วินัย วางภูมิสถาปัตย์ ให้ร่มรื่น มีปริมาณพื้นที่ใช้สอยเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้อาคาร สอดรับกับช่วงวัย ถูกกฎหมาย สะอาดและปลอดภัย 2) แก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานที่ตั้งโครงการ จัดการสัญจรให้เหมาะสม 3) มีอุปกรณ์โสตสื่อที่ดี มีเสียงตามสาย มีสถาปัตยกรรมหรือประติมากรรมเป็น สื่อสอนธรรม 4) มีพื้นที่ทำงานและพื้นที่พักผ่อนรองรับบุคคลทุกกลุ่ม 5) มีโรงครัวเพื่อให้มีอาหารที่มี คุณภาพ ถูกสุขลักษณะ รสชาติดี 6) คำนึงถึงสภาพอากาศที่สร้างความเย็นสบาย 7) มีพื้นที่รองรับ กิจกรรมทั้งแบบนั่งสมาธิ ฟังธรรม และกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ความรู้จากการวิจัย คือ โมเดลออกแบบจำลองด้วยหลักคิด 7S Plus 3 ประกอบด้วย การจัดพื้นที่เพื่อการพัฒนาทางกายภาพ เสริมการเรียนรู้ และสร้างพื้นที่แห่งปัญญา โดยมีสัปปายะ 7 เป็นกรอบในการออกแบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าผลลัพธ์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยพุทธสันติวิธี การนำ PDCA ผสานกับหลักสัปปายะ 7 ก่อให้เกิดระบบบริหารจัดการที่ต่อเนื่อง มีแผนยุทธศาสตร์ชัดเจน สิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัย ชุมชนร่วมมืออย่างเข้มแข็ง บุคลากรมีความมั่นใจ กิจกรรมหลากหลายเหมาะสมทุกวัย ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ชุมชนสงบสุข และได้องค์ความรู้ใหม่คือ “โมเดลการจัดการพลวัต” แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการ หลักสัปปายะ 7 เข้ากับการจัดการเชิงระบบ ทำให้การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเกิดความสมบูรณ์ในทุกมิติ ตั้งแต่สิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล ชุมชน ไปจนถึงหลักสูตรและการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานของ Phrakrupalad Adisak Vajirapanno, Phrakrupaladpannvoravat, and Satiman (2024) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางใจของชุมชนเมือง: กรณีชุมชนวัดสารอด ผลการวิจัย พบว่า 1) วัดสารอดในปัจจุบันขาดคณะทำงานพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถการบริหารจัดการวัดทำให้ประเพณี ภูมิปัญญาของชุมชนบางอย่างค่อย ๆ จืดจางหายไป 2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางใจของชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของบวรในการร่วมกันคิด ทำ พัฒนา รับผลประโยชน์ มีหลักการพัฒนา 4 ประการ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ (1) รู้ปัญหาให้ชัด (2) ขจัดเหตุไม่ละเลย (3) ไม่เฉยเมยต่อเป้าหมาย (4) ฉายวิธีอย่างถูกต้อง และ 3) รูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางใจของชุมชนเมืองภายใต้กรอบบวร ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ คือ SAROD’S Model มีองค์ประกอบ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ 1) S = Symbol สัญลักษณ์ 2) A = Activity กิจกรรม 3) R = Relationship ความสัมพันธ์ 4) O = Office สำนักงาน 5) D = Development การพัฒนา และ 6) S = Sustainable ยั่งยืน องค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันและเกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ (1) สถานที่พร้อมพร้อม (2) ชาวชุมชนพร้อมเพียง (3) ความสุขเพิ่มพูน (4) ปัญญา

พรั่งพรู และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phrathamrattanapron (Somsak Chointhiro) (2025) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย องค์ประกอบของกระบวนการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ ในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้หลัก PDCA ปรับปรุงการทำงานเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่า 1) การวางแผน (Plan: P) มีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และรายละเอียดในการดำเนินโครงการ 2) การลงมือปฏิบัติ (Do: D) มีการ จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ มีการประชุมร่วมกันระหว่างวัด ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ เป้าหมายและเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการ 3) การตรวจสอบ (Check: C) มีการติดตามความคืบหน้า ตรวจเยี่ยมให้กำลังใจและประสานเสริมสร้างเครือข่ายพระสงฆ์และหมู่บ้านรักษาศีล 5 4) การปรับปรุงแก้ไข (Action: A) มีการนำปัญหาอุปสรรคและข้อคิดความเห็นของประชาชน ที่ได้จากการลงพื้นที่ ตรวจติดตามผลการดำเนินตามโครงการ

สรุป

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดสารอดโดยใช้พุทธสันติวิธี ผลการศึกษาพบว่าวัดสารอดมีบริบทที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งทำเลที่เงียบสงบ ร่มรื่น ปลอดภัย และใกล้ชุมชน อีกทั้งยังมีผู้นำทางศาสนาที่เป็นต้นแบบ มีทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมธรรมะ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ขาดระบบและมาตรฐานชัดเจน การมีส่วนร่วมของชุมชนและเยาวชนไม่ต่อเนื่อง การสื่อสารยังไม่ใช้ศักยภาพเต็มที่ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และคณะทำงานยังไม่ครอบคลุม จึงเกิดความต้องการที่จำเป็นในการจัดระบบบริหารให้โปร่งใสและตรวจสอบได้ การพัฒนาหลักสูตรปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐานและเหมาะกับทุกช่วงวัย การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายะ 7 และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก โดยมีการบูรณาการทฤษฎีการจัดการ PDCA เข้ากับหลักพุทธธรรม ผลการพัฒนาได้ก่อให้เกิดโมเดลแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงการจัดการสมัยใหม่กับหลักพุทธสันติวิธี โดยใช้ SOAR และ PDCA เป็นกลไกขับเคลื่อน เกิดผลลัพธ์เชิงคุณภาพทั้งในด้านสถานที่ บรรยากาศ ชุมชน คำสอน บุคลากร อาหาร สิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม นำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกทั้งต่อผู้ปฏิบัติธรรมที่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น บุคลากรที่มีความมั่นใจและศักยภาพเพิ่มขึ้น ชุมชนที่เกิดความสงบและสามัคคี สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอนุรักษ์ และวงวิชาการที่ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการจัดการพลวัต ซึ่งเป็นการบูรณาการพุทธธรรมกับศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การยกระดับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ สัปปายะ 7 เข้ากับเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่ เช่น PDCAเพื่อสร้างระบบบริหารที่มีคุณภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

1.2 การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายความร่วมมือ ควรมีการส่งเสริมการอบรมพระวิปัสสนาจารย์และบุคลากรทางศาสนาให้มีทักษะการจัดการเทคโนโลยีและการสื่อสาร พร้อมจัดตั้งเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรม

1.3 การใช้สำนักปฏิบัติธรรมเป็นฐานพัฒนาชุมชนและสังคม ควรมีการขับเคลื่อนบทบาทสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาจิตใจของชุมชน สร้างเครือข่าย บวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน/ราชการ) เพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุขและลดความขัดแย้ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการ ศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ และเปรียบเทียบระหว่างโมเดลพุทธสันติวิธีกับการจัดการแบบดั้งเดิมหรือสมัยใหม่ เพื่อเห็นข้อดีและข้อจำกัดอย่างรอบด้าน

2.2 ควรมีการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ชุมชน และผู้ปฏิบัติธรรมมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อทดสอบความเป็นไปได้และความยั่งยืนของโมเดล

2.3 ควรมีการประเมินผลเชิงปริมาณและติดตามระยะยาว พัฒนาเครื่องมือวัดความพึงพอใจ สติ สมาธิ และคุณภาพชีวิต พร้อมติดตามผลต่อเนื่อง 3–5 ปี เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์เชิงประจักษ์และความต่อเนื่องของการพัฒนา

References

Kabilsingh, C. (1998). *Buddhism as a Peace Education*. Bangkok: Buddhist University Press.

Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (1999). *Buddhist Economics: The Middle Path of Development*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.

Phra Paisal Visalo. (2015). *Dhamma and the Healing of Contemporary Society*. Bangkok: Komol Kimthong Foundation.

Phra Weerasak Jayadhammo (Suwannawong). (2014). *The Ways of the Management in Buddhist Temples for Peace according to the Seven 'Sappaya': The Case Study of Wat Thannamlai (Suanmokkhaphalarama) in Lamet Sub-District, Chaiya District, Sutatthani Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phrakrupalad Adisak Vajirapanno, Phrakrupalad Pannvoravat, & Satiman, U. (2024). A Model of Temple Development as a Spiritual Center of Urban Communities under the Noble Triumvirate of Home, Temple and School (Borworn) Framework: A Case Study of Wat Sarod Community, Bangkok. *The Journal of Research and Academics*, 7(4), 49–64.

Phrathamrattanapron (Somsak Chointhiro). (2025). The Operations of the Five Precepts' Village Project of the Thai Sangha Model in Pathum Thani Province. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 8(1), 50–63.

Swearer, D. K. (2010). *The Buddhist World of Southeast Asia*. Albany: State University of New York Press.

Waewnilanon, S., Phramaha Weerasak Abhinandavedi, & Wattanapradith, Kh. (2024). The Development of Sappāya-Sathan Contributing to Youth Development by Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(1), 233–243.

Yananboosiri, M. (2021). *Administration Strategies for the Provincial Monastery Meditation Practice Centers*. (Doctoral Dissertation). Dhurakij Pundit University. Bangkok.